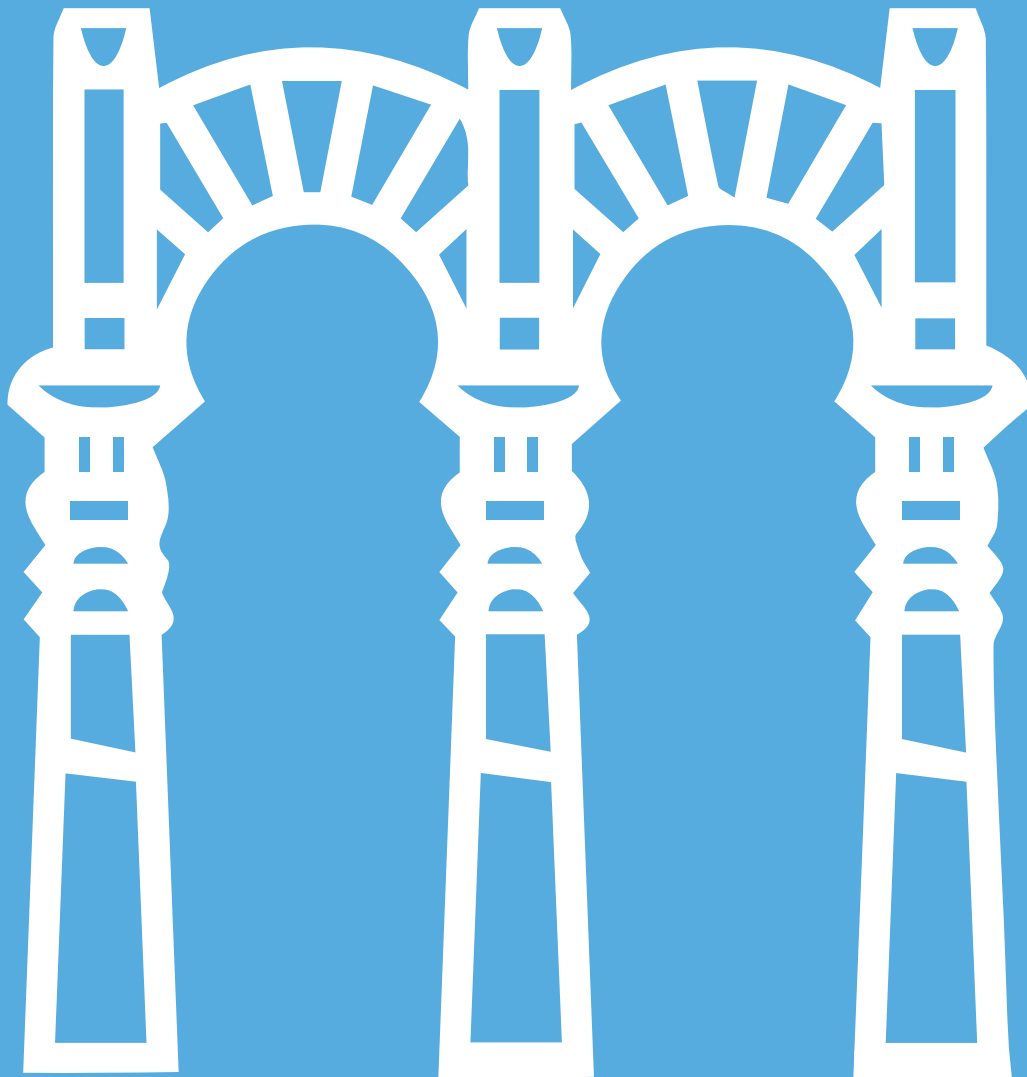

LES IMMATRICULACIONS

DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA

Història de com s'han arrabassat béns patrimonials i
de la lluita per recuperar-los

 www.ferrerguardia.org

 [@f_ferrerguardia](https://twitter.com/f_ferrerguardia)

 C/ Avinyó 44, 1r · 08002 Barcelona

Novembre 2018

Coordinació

Silvia Luque

Realització

Pau Cortés

Maquetació

Andrea González

ÍNDEX

- Introducció
- Que és una immatriculació?
- Les lleis que han permès les immatriculacions de l'Església catòlica
- Estat actual de la qüestió
- Les immatriculacions a Catalunya
- Conclusions
- Bibliografia

INTRODUCCIÓ

“Un país, que ben entrat el segle XXI, descobreix la paraula “immatriculació”, no com a concepte teòric sinó perquè resulta que el clergat porta temps registrant a nom propi béns que són de tots, té un problema gros” ¹

**Pere Rusiñol,
Informe Ferrer i Guàrdia 2013**

El tema de les immatriculacions, els registres fets per l'Església Catòlica de diversos immobles, primer arran d'una llei franquista dels anys 40 i posteriorment amb una modificació legislativa del govern presidit per José María Aznar de 1998, finalment s'ha incorporat a l'agenda política d'una forma molt destacada. A principis de setembre el govern espanyol va assegurar que reclamarà els béns de domini públic que l'Església catòlica ha posat durant les darreres dècades al seu nom, després de concloure el llistat de patrimoni que està elaborant. Una tasca que des de 2007 ja fan entitats com la Plataforma de Defensa del Patrimonio Navarro o Recuperando, i que explica en bona mesura perquè aquest assumpte s'ha incorporat a l'agenda política.

Així mateix, diversos Informes Ferrer i Guàrdia publicats els darrers anys s'han fet ressò d'aquesta problemàtica. El de 2017 reproduïa un article ² que denunciava que els darrers vint anys l'església ha posat al seu nom a almenys 30 catedrals que pertanyien a l'Estat, i en posava exemples; i en el de 2012, la plataforma navarresa opinava que no és “un episodi més d'entre els múltiples avatars de la història. Ens trobàvem davant d'un fet gravíssim. Teníem consciència de la magnitud de l'espoli comès i del bé patrimonial” arrabassat ³.

Algunes fonts estimen en **més de 4.500 béns immatriculats només en el període 1998-2015** ⁴, però que podrien resultar deu vegades més si comptem des de 1946, quan va entrar em vigor la llei franquista abans esmentada. Només a Navarra, on ja s'ha fet una tasca documental exhaustiva, es parla “de 1.087 béns immobles, que inclouen 851 llocs de culte i 236 de diversa índole (cases, locals, cementiris, finques, pastures, vinyes, etc.)” ⁵.

I és que el cas no només afecta catedrals, esglésies, ermites i convents. La possibilitat d'immatricular també possessions properes als edificis estrictament religiosos ha creat un **mapa de situacions abusives arreu de l'estat**: al cementiri de La Palma, Múrcia, els veïns eren propietaris dels panteons, tombes i nínxols fins que l'Església (amb enganys i amenaces, segons denunciaven els veïns) va acabar immatriculand el cementiri sencer; a Eskoriatza (País Basc), un parc infantil, un hort i una casa, que després van vendre; a Còrdova, una plaça i un quiosc, etc ⁶. A Catalunya també s'han donat nombrosos casos de registres polèmics, malgrat que no hi ha encara un recompte exhaustiu i global com sí que passa a altres indrets de l'Estat, com a Navarra.

Ara bé, el cas que ha generat més atenció mediàtica i debat públic, a més de diversos informes jurídics, ha estat el de la Mesquita-Catedral de Còrdova. La raó és clara: pot un edifici declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO estar registrat a nom de l'Església Catòlica, com és ara el cas? Hauria de pertànyer a l'Estat, o restar sense ens que n'exercís la titularitat, com apuntava un informe jurídic elaborat per l'assessoria jurídica del consistori andalús? El fet és que aquestes preguntes transcendeixen el terreny ètic i legal i tenen també un vessant econòmic gens negligible: només amb l'edifici cordovès ja es recapten uns 13 milions d'euros anuals, segons algunes estimacions ⁷. Uns diners que, és clar, ara recapta l'Església Catòlica.

La modificació legislativa que permetia aquests casos ja ha estat derogada, però això no resol el problema, ja que la derogació no té efectes retroactius sobre les immatriculacions. Ara queda la qüestió de què fer amb les immatriculacions que s'han dut a terme. El fet és que diversos ajuntaments tenen judicis oberts per recuperar algunes propietats. Però caldria començar pel principi i demanar-se: què és una immatriculació? I quin ha estat el recorregut judicial que ha dut fins aquí?

¹ Rusiñol, Pere. “Privilegis econòmics amb la mateixa data de caducitat que la transició”. Informe Ferrer i Guàrdia 2013.

² Bastante, Jesús: “L’església va utilitzar la llei d’Aznar per posar al seu nom almenys 30 catedrals que pertanyien a l’Estat des de 1931”. Article publicat a eldiario.es el 14/11/2017 i publicat i traduït al català posteriorment a l’Informe Ferrer i Guàrdia 2017.

³ Plataforma de Defensa del Patrimonio Navarro. “Sobre les immatriculacions efectuades a Navarra per l’arquebisbat des de 1998”. Informe Ferrer i Guàrdia 2012.

⁴ Bastante, Jesús, op. cit.

⁵ Plataforma de Defensa del Patrimonio Navarro, op. cit.

⁶ Casos recollits al reportatge televisiu “Inmatriculaciones” del programa La Sexta Columna (La Sexta). Disponible a: <http://bit.ly/2PGvH07LaSextaColumna>

⁷ L’Església no té l’obligació de detallar els seus ingressos i despeses, segons fonts jurídiques. A més, no està obligada legalment a declarar els ingressos ni a tributar-hi, i està exempta del pagament d’impostos com l’IVA de les entrades dels visitants: Reina, Carmen. “El dinero que la Iglesia recauda por la Mezquita de Córdoba que no declara ni tributa”. Eldiario.es,

07/02/2016. Disponible a: <http://bit.ly/2Dj7CZX>

QUE ÉS UNA

IMMATRICULACIÓ?

“Primera inscripció de cada finca en el Registre de la Propietat”. D’aquesta manera defineix la Llei Hipotecària actual (13/2015, de 24 de juny) en el seu article 7 el que és una immatriculació. En principi, sembla evident que els conceptes “immatriculació” i “primera inscripció” són sinònims, si bé es diferencien a vegades, ja que la immatriculació és “la forma d’ingrés en el Registre, mentre que la primera inscripció es refereix al dret que sobre la mateixa [propietat] recau”⁸ i que a diferència de l’anterior inclou el nom del propietari. Aquesta diferència té la seva importància, ja que l’Església Catòlica ha argumentat en diverses ocasions que no tots els edificis immatriculats són propietat seva.

Per immatricular una propietat, cal acreditar-ho amb documents legals, a partir dels quals un cop acreditada l’autenticitat, un notari tramita l’expedient que en permet la immatriculació. Un dels documents legals són les certificacions administratives, reservades als béns de l’Estat, la província, els municipis, etc. I a l’Església Catòlica, fins a l’aprovació de la Llei Hipotecària actual. És a dir (i aquí està el nucli del conflicte): **fins fa tres anys, un bisbe, un arquebisbe, un pastor d’una diòcesi o qualsevol representant acreditat de l’Església Catòlica, tot i ser aquesta un ens privat, tenia la mateixa potestat a efectes jurídics per immatricular que un funcionari estatal.** En l’article referent a les immatriculacions, la llei actual diu que “l’autorització per la qual l’Església Catòlica utilitzés aquell procediment ha de situar-se en un context socioeconòmic molt diferent de l’actual” i que, en conseqüència, “tenint la seva raó de ser indiscutible en el passat [abans s’ha fet referència a les desamortitzacions del segle XIX], sigui avui innecessària”.

⁸ Enciclopèdia jurídica. Disponible a: <http://bit.ly/2EEDmei>

fins fa tres anys, un bisbe, un arquebisbe, un pastor d'una diòcesi o qualsevol representant acreditat de l'Església Catòlica, tot i ser aquesta un ens privat, tenia la mateixa potestat a efectes jurídics per immatricular que un funcionari estatal

LES LLEIS

QUE HAN PERMÉS

LES IMMATRICULACIONS

DE L'ESGLÉSIA

Com s'ha esmentat al principi de l'informe, la llei que ha permès a l'Església Catòlica dur a terme immatriculacions com si fos una Administració Pública prové d'una llei franquista dels anys 40, i que posteriorment va modificar el govern presidit per José María Aznar el 1998, per permetre que també es poguessin inscriure els llocs de culte. La seva legitimitat ha estat qüestionada per experts per vulnerar alguns principis de la Constitució.

Ara bé, el procediment emprat per l'Església ja era present a la primera Llei Hipotecària, la de 1861. Aquesta creava per primer cop un Registre de la Propietat. El problema era que en molts casos mancaven els títols escrits d'acreditació. Segons la catedràtica de Dret Eclesiàstic de l'Estat de la Universitat de Salamanca, Lourdes Ruano, al principi s'entenia que “els béns de l'Estat, les Administracions i l'Església Catòlica no necessitaven ser inscrits perquè tothom en coneixia la titularitat i no estaven al mercat”. Això va canviar amb les desamortitzacions del segle XIX. Llavors es va crear un llistat de béns, tant estatals com eclesiàstics, en què n'hi havia prou amb descriure l'estat dels immobles per acreditar-ne el domini, i que havien estat posseïts “ininterrompudament en concepte de propietaris i des de temps immemorials, tot i que mancats del títol escrit de propietat” ⁹.

Un cop proclamada la Segona República, el govern va anar un pas més enllà i va incorporar aquests béns al patrimoni general, que passarien a formar part de Tresor Artístic Nacional a través de la Constitució de 1931: “Tota la riquesa artística i històrica del país, sigui quin sigui el propietari, constitueix el

tesor cultural de la Nació, i estarà sota la protecció de l'Estat, que en podrà prohibir l'exportació i venda o cessió i decretar les expropiacions legals que consideri oportunes per a la seva defensa". Era la primera Carta Magna a la història espanyola que incloïa en l'articulat la qüestió del patrimoni. Dos anys més tard, una altra llei, la de confessions i congregacions religioses de 1933, ho deixava encara més clar: "Pertanyen a la propietat pública nacional els temples de tota mena i els seus edificis annexos", "seminaris, monestirs i altres edificacions destinades al servei del culte catòlic" i els mobles, ornaments, imatges, quadres, vasos, joies, teles, etc.

I aleshores va arribar el cop d'Estat de 1936 i ho va capgirar tot. El nou règim, que encapçalava Francisco Franco, s'autodefinia com a nacional-catòlic, per l'aliança que des de l'inici van forjar els colpistes i l'Església. Això es traduiria aviat en canvis legislatius, seguint la voluntat de desfer tota la política impulsada durant el període republicà.

Així, tot just **acabada la guerra, als anys 40, s'aprovaven noves normatives, la Llei de reforma hipotecària de 1944, la Llei hipotecària de 1946 i el Reglament Hipotecari de 1947, que són de fet la gènesi de les immatriculacions**, no només perquè és quan apareix aquest concepte per primer cop, sinó perquè van ser les que van permetre que s'iniciés la situació aquí analitzada. La llei de 1946, per exemple, la més determinant de les tres citades, especificava que "L'Estat, la Província, el Municipi i les Corporacions de Dret públic, que formen part de l'organització política, i les de l'Església Catòlica, quan manquin de títol

... acabada la guerra, als anys 40, s'aproven noves normatives, la Llei de reforma hipotecària de 1944, la Llei hipotecària de 1946 i el Reglament Hipotecari de 1947, que són de fet la gènesi de les immatriculacions ...

escrit de domini, podran inscriure els béns immobles que els pertanyin” només amb la certificació del funcionari competent. És a dir, novament es recuperava l’equiparació entre Església Catòlica i Estat a efectes jurídics, com ja havia passat en les normatives de vuitanta anys enrere, és a dir, la de 1861. L’esperit de les normes no feia més que palesar el significat de la idea de nacional-catolicisme: l’Estat i l’Església Catòlica eren el mateix, i gaudien dels mateixos drets.

Aquest esperit quedava encara més clar en el Reglament de la Llei Hipotecària aprovada el 14 de febrer de 1947: en l’article 304, es plantejava que els casos en què el funcionari no tingui autoritat per fer la certificació de la propietat de l’immoble, l’exerceix el superior jeràrquic. Doncs bé, en aquest mateix article s’especifica que “tractant-se de béns de l’Església, les certificacions seran expedides pels Diocesans respectius”.

Aquesta normativa no es va veure alterada amb l’aprovació de la Constitució de 1978, que estableix l’aconfessionalitat de l’Estat; Espanya deixava de ser un país catòlic, com havia passat fins llavors. Això va fer que **alguns juristes consideressin la normativa inconstitucional** ¹⁰. Un altre principi constitucional, el de la igualtat i no discriminació, ha estat també citat com a font de desajust legal per experts en Dret ¹¹. I més enllà de contravenir principis concrets, alguns juristes creuen que “en tractar-se de normes prèvies a la Constitució i contràries a aquesta”, haurien d’haver estat “directament derogades per la Carta Magna”, l’anomenada “inconstitucionalitat sobrevinguda”¹². Aquest debat va arribar al Tribunal Suprem, que en una primera sentència de 1996 (RJ 1996/8213) fallava

en contra de la certificació diocesana per vulnerar el principi d'igualtat, però deu anys més tard (RJ 2006/8055) canviava de criteri i ho avalava.

Ara bé, pel que fa a aquest assumpte cal tenir en compte també els **acords concordataris entre el Vaticà i l'Estat**. En el que abordava els assumptes jurídics, signat el gener de 1979, es declara la inviolabilitat dels espais de culte però s'hi afegeix que en “cas d'expropiació forçosa, l'autoritat eclesiàstica serà abans escoltada”. És a dir, s'assumeix la competència de l'Estat a l'expropiació (sense especificar-ne indemnització) reservant a l'Església un paper purament consultiu.

La llei franquista, tot i ser tan favorable als interessos eclesiàstics, contemplava una excepció: no permetia immatricular llocs de culte. Fins que va arribar al poder el govern presidit per José María Aznar, que el 1998 va fer-hi una modificació que en derogava l'excepció. Ho va fer via Reial Decret (1.867/1998), el que li estalviava portar-ho a debat al Congrés i facilitava que passés desapercbut per a la premsa.

El mateix secretisme amb què es va aprovar la llei es va mantenir quan aquesta es va aplicar (de fet, no havien de notificar-ho als ajuntaments o propietaris afectats). I tot per un cost d'entre vint i trenta euros. El cas és que l'aplicació de la normativa va servir per legalitzar immatriculacions anteriors a 1998, i per tant, va acabar tenint un caràcter retroactiu, de facto, ja que la modificació no ho esmentava. Els responsables de diòcesis en què s'han donat aquests casos, com la de Saragossa, diuen que “sempre s'ha fet amb consens jurídic i amb els vistiplau dels registres” ¹³.

⁹ Citat a: Molina· Margot· “El limbo de las inmatriculaciones”· El País· 13/04/2014. Disponible a: <http://bit.ly/2DiS8EX>

¹⁰ A tall d'exemple: Manuel Albaladejo· Manuel Peña Bernaldo de Quirós· Pilar de la Haza Díaz o Alejandro Torres Gutiérrez (esmentats a: Molina· Margot· op· cit·).

¹¹ A tall d'exemple: M· López Alarcón· A· Montserrat Valero· F· J· Gómez Gállego· P· Del Pozo Carrascosa· M· Herrero Oviedo· M· Herrero Oviedo i R· M· Roca Sastre (aquest darrer discrepa dels anteriors en tant que no apostava per la derogació de la normativa· sinó per l'extensió a la resta de confessions)· Autors citats a: Arrieta Sevilla· Luis Javier· “La inmatriculación de fincas de la Iglesia católica por medio de certificación diocesana”· *Ius canonicum*· vol 50, nro. 100, 2010.

¹² Ho afirma per exemple el catedràtic de l'Àrea de Dret Eclesiàstic de l'Estat de la Universitat Pública de Navarra Alejandro Torres· Citat a: Reina· Carmen· “Razones jurídicas para pedir la inconstitucionalidad de la inmatriculación de la Mezquita-Catedral”· *Eldiario.es*· 27/04/2014. Disponible a: <http://bit.ly/2T9bUZI>

¹³ Morán· Carmen· “Otros tres templos inscritos en Zaragoza antes de que la ley lo permitiera”· El País· 25/09/2018. Disponible a: <http://bit.ly/2DAbXc3>

ESTAT ACTUAL

DE LA QÜESTIÓ

Des de fa tres anys, i gràcies a l'aprovació de l'actual Llei 13/2015, de 24 de juny, ja no són vigents els procediments hipotecaris que permetien a l'Església Catòlica la immatri- culació de béns de la mateixa manera que si fos una Administració Pública.

La reforma la va impulsar el govern liderat per Mariano Rajoy. L'aprovació es va fer en un moment en què la qüestió de les immatriculacions ja era ben viva: la mateixa llei considera “destacable” la desaparició dels articles que permetin registrar immobles amb la simple certificació d'un representant eclesiàstic. Ara bé, què passarà amb els casos que ja han tingut lloc? Els experts han plantejat diverses opcions per abordar-ho.

Una d'elles passa per **esbrinar si la normativa es pot aplicar amb retroactivitat**. La qüestió ja ha estat plantejada per part de diversos col·lectius que aposten per la recuperació del patrimoni. La resposta de la Conferència Episcopal ha estat que es crearia un precedent perillós d'“inseguretat jurídica”, i que deixaria “qualsevol institució indefensa davant la llei”. Els mateixos col·lectius abans esmenats reconeixen que serà complicat d'assolir, i que “probablement no podran obligar l'Església Espanyola a que retorni tot allò que s'ha apropiat, però sí a emetre'n una recomanació”¹⁴.

La retroactivitat evitaria que els casos haguessin de passar per llargs processos judicials, però també s'aconseguiria per altres vies, com plantejava una comissió d'experts en un informe encarregat per l'Ajuntament de Còrdova per valorar la situació de la Mesquita-Catedral. L'informe, presentat el setembre d'enguany, conclouïa que l'Església no té cap títol de propietat del monument, per la qual cosa no li pertany. Per tant, “l'Ajuntament té legitimitat per actuar contra la immatriculació”; per fer-ho, aconsellen “reunir els suports parlamentaris necessaris per plantejar un Recurs d'Inconstitucionalitat davant del Tribunal Consti-

tucional per tal d'anul·lar la inscripció” ¹⁵ . Si el recurs derivés en una resolució favorable, establiria un precedent jurídic vàlid per a tots els casos.

D'entre els membres que formaven part de la comissió hi havia Carmen Calvo, ara vicepresidenta del govern espanyol. **L'executiu actual**, a més de mostrar-se decidit a publicar el recompte, **va assegurar que “si s'haguessin accedit a Registre com a béns de propietat privada béns que són de domini públic, es procedirà a la corresponent depuració física i jurídica”**. L'Església Catòlica va respondre acusant l'Estat de voler fer una “desamortització encoberta” i que aquesta acció “anirà en detriment de l'acció social de l'Església”, ja que molts dels edificis tenen finalitats socials i culturals ¹⁶ .

Alguns experts, com el professor de Dret Civil de la Universitat de Còrdova Antonio Manuel Rodríguez i membre de Recuperando, creu que **“el Congrés hauria de regular d'una vegada per totes què s'entén per bé de domini públic eminent”**, que engloba “aquell patrimoni cultural, històric i de valor incalculable que per evidència de tot això no va ser catalogat ni inventariat, perquè s'entén que és de tots” ¹⁷ .

El mateix professor esmenta un precedent històric: pocs anys abans que Franco fes la reforma legislativa que permetia les immatriculacions eclesiàstiques equiparant la institució religiosa a una Administració Pública, a l'oest de la Península, a **Portugal**, amb un altre dictador, António de Oliveira Salazar, **“es va arribar a un conveni amb el Vaticà perquè es reconeguessin els monuments**

i els béns d'interès com a pertanyents a l'Estat, és a dir, béns públics, sense perjudici dels drets d'ús per part de l'Església Catòlica” ¹⁸ . Seguir la mateixa via que Portugal implicaria una renegociació entre l'Estat i el Vaticà, per tant una revisió dels Acords Concordataris. Això, de fet, aniria en la línia de la proposta que va fer Alfredo Pérez Rubalcaba quan es va presentar com a candidat socialista a les eleccions generals de 2011. Rubalcaba hi va insistir un cop va ser derrotat a les urnes, però el cert és que, des de la seva retirada de la política activa, la proposta no ha estat recuperada.

La via política, en cas que tingui lloc, no exclourà la via jurídica, que ja han emprès diverses entitats i alguns municipis. Tots ells compten amb un **precedent jurídic favorable, i és que ja hi ha una primera sentència contrària a les immatriculacions, concretament des del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH)**. El 20 de desembre de 2016 el Tribunal fallava, en el cas Societat anònima de l'Ucieza contra Espanya (demanda núm. 38963/08), a favor d'una empresa que havia adquirit “una finca de regadiu que incloïa un conjunt de béns de caràcter religiós que pertanyien a un antic monestir desamortitzat el segle XIX”, però que uns anys més tard el bisbe de Palència va immatricular: adduïa que la finca incloïa un temple, una sagristia, i una sala capitular, però tal com destacava la sentència, ho va fer “sense aportar títol de domini escrit i amb la seva única autocertificació” ¹⁹ . A més, s'obligava l'Estat a negociar una indemnització amb el propietari de la finca per no “haver protegit el dret a la propietat d'una empresa davant l'Església Catòlica” ²⁰ . En no arribar a un acord, en una sentència posterior el TEDH va condemnar l'Estat a pagar una compensació rècord de 615.000 euros.

Una de les entitats que més està treballant en favor de la recuperació del patrimoni, Recuperando, va qualificar la sentència de “fita jurídica d’extraordinària importància en la reivindicació dels béns immatriculats per la jerarquia catòlica” ²¹, i el fet és que la sentència és vinculant per a la justícia espanyola.

Però **hi ha sentències i resolucions desfavorables que constaten les dificultats que hi ha per tirar endavant aquests processos**. Per exemple, a Saragossa, una magistrada va suspendre, a instàncies de l’arquebisbat de la ciutat, un punt d’un acord municipal: el govern local, que volia iniciar accions administratives i judicials per recuperar la propietat de la Seo (Catedral) i de l’Església de la Magdalena, no havia “justificat degudament els motius i arguments pels quals vol recuperar-ne la titularitat ni explica els «possibles drets» de l’Ajuntament sobre els temples” ²², segons la resolució.

El cas de Saragossa també ha intensificat **els dubtes sobre el paper dels registradors de la propietat en aquest assumpte**, i és que un registrador de la capital aragonesa va negar que un edifici religiós estigués immatriculaat; la sorpresa va saltar quan a la llista d’immatriculacions hi apareixia. El Ministeri de Justícia va refusar expedientar el funcionari, la qual cosa va provocar la queixa d’*El Justicia* (Síndic de Greuges aragonès).

Un municipi com Saragossa té recursos per encetar processos judicials complexos, però, i els municipis petits? Cal recordar que, a més de les limitacions que ja per sí té un municipi de pocs habitants, diverses normatives i decrets dificulten que els municipis s’endeutin. També aquí serveixen els precedents: a Navarra,

molts pobles “no se n’han assabentat i s’han trobat de la nit al dia amb què una part del seu patrimoni públic, mantingut sempre amb gran esforç, està privatitzat”. A més, “algunes poblacions han iniciat denúncies davant dels tribunals amb poca fortuna” ²³. El desconeixement també és un problema perquè hi ha terminis per iniciar certs processos: una forma d’adquirir una propietat no registrada anteriorment és estar en possessió d’aquesta durant 30 anys de forma continuada i que ningú hi al·legui en contra (prescripció adquisitiva o usucapió). Un cop passat el període de 30 anys, qualsevol acció judicial és molt més complicada.

¹⁴ Valero· Marina· “Las inmatriculaciones llegan a Bruselas y ponen a la Iglesia entre la espada y la pared”. Elconfidencial· Disponible a: <http://bit.ly/2OHegzT>

¹⁵ Reina· Carmen· “El informe de expertos sobre la titularidad de la Mezquita de Córdoba concluye que nunca perteneció a la Iglesia”. Eldiario.es· 15/09/2018· Disponible a: <http://bit.ly/2PRIP3B>

¹⁶ Daniele· Laura· “El gobierno prepara una nueva desamortización de la Iglesia”. ABC· 11/09/2018· Disponible a: <http://bit.ly/2RhCuzJ>

¹⁷ Morán· Carmen· “Quién soluciona ahora los “errores” de la Iglesia”. El País· 26/08/2018· Disponible a: <http://bit.ly/2z4OYLz>

¹⁸ Ibídem

¹⁹ Rufo· Rubén· Una organización lleva al Congreso la sentencia de Estrasburgo que anula una inmatriculación de la Iglesia”. Infolibre· 10/01/2017· Disponible a: <http://bit.ly/2S750Df>

²⁰ EFE· “El TEDH rechaza revisar la indemnización más alta impuesta contra España”. El Periódico de Catalunya· 12/11/2018· Disponible a: <http://bit.ly/2z73Ujb>

²¹ Citat a: Rufo· Rubén· op· cit·

²² Gomar· Carlota· “La justicia invalida el acuerdo de ZeC para recuperar las Iglesias”. El Periódico de Aragón· 18/05/2017· Disponible a: <http://bit.ly/2Pkw9nz>

²³ Gómez· Luis· “La Iglesia inscribió 4.500 propiedades sin publicidad y sin pagar impuestos”. El País· 06/05/2018· Disponible a: <http://bit.ly/2DhDq11>

LES

IMMATRICULACIONS

A CATALUNYA

A Catalunya no existeix encara un recompte global de propietats immatriculades, però sí que hi ha dades parcials que permeten tenir una idea de l'abast del fenomen: un total de **“430 patrimonis a les comarques del Bages, l'Anoia i el Berguedà, entre els quals 203 ermites, esglésies i capelles, 52 cases rectorals i rectories, 95 terrenys i finques, 50 cementiris, a més d'horts, coberts i alguns habitatges”** ²⁴, segons Unió de Pagesos. Actualment, aquest sindicat treballa en el patrimoni registrat a la comarca d'Osona, i asseguren que en mig any ja tindran les xifres de tot el Principat. A això caldria sumar-hi les 55 immatriculacions reconegudes per l'arquebisbat de Barcelona.

És un cas excepcional a l'Estat que la principal entitat encarregada de fer el recompte sigui un sindicat de pagesos. Això té a veure amb el fet que **l'arquebisbat de Vic va registrar moltes petites esglésies, algunes de les quals mil·lenàries**, que tot sovint es trobaven dins de propietats agràries.

La implicació del sindicat ha permès conèixer casos significatius. A Castellfollit de Boix (Bages), el bisbat de Vic es va interessar per un bosc on a vegades recollien llenya, amb permís de la família que residia a la finca. El van acabar immatriculant, així com una església, un cementiri i un hort. Segons Joan Casajoana, exsindicalista i un dels principals impulsors de la quantificació de les immatriculacions a Catalunya, **“deien a Vic que només que el bisbat entrés en un temple ja quedava sacralitzat i era de la seva propietat”** ²⁵. Ell mateix es va assabentar que el bisbat havia posat al seu nom una finca a Sant Vicenç de Castellet, també al Bages, que incloïa una església aixecada per la seva família

i un cementiri. El clergat tenia un equip tècnic de cinc persones localitzant propietats per immatricular. Casajoana diu que no té “papers de l’església però sí de la casa”²⁶, i em va oferir que me la tornessin si no anava a judici amb el temple. Els vaig dir que era xantatge. I no em barallaré ara, perquè cal una solució global”²⁷.

Per tal que això sigui així, ja s’han reunit amb representants de partits polítics catalans i van participar en la Comissió de Justícia del Parlament que va tenir lloc a mitjan octubre. També estan fent pressió des dels mateixos municipis, ja que consideren que **“els alcaldes tenen el deure i l’obligació de vetllar pels patrimonis històrics i culturals dels pobles i defensar-ne els béns comuns, col·lectius i comunitaris”**²⁸.

En aquest context, i davant les sospites d’immatriculacions irregulars que s’han generat, sobretot amb l’arquebisbat de Vic, el de **Barcelona ha mogut fitxa i ha anunciat les seves xifres de registres: les 55 immatriculacions esmentades abans, que corresponen a 133 temples i rectories** (tot sovint una mateixa immatriculació inclou més d’un edifici), la meitat a la capital catalana i la resta a poblacions properes. Antoni Matabosch, ecònom de l’arquebisbat barceloní entre 2015 i 2018, ha volgut remarcar que el procés s’ha fet de forma curosa: han renunciat a “inscriure fins a 15 propietats, la majoria al Maresme, perquè en dubtàvem de la propietat, 10 de les quals són ermites que a vegades estan en propietats privades”, i ha remarcat que “quan hem tingut dubtes no hem fet res”. Ara bé, no han volgut posar la mà al foc per l’arquebisbat de Vic, que és el que fins ara ha generat més polèmica²⁸.

²⁴ Unió de pagesos· en un comunicat a través del seu web: <http://bit.ly/2AoADB1>

²⁵ Morán, Carmen. “Los payeses pelean por sus iglesias y sus casas de campo”. El País, 25/09/2018. Disponible a: <http://bit.ly/2PWb0Aq>

²⁶ De fet, “va mostrar· en roda de premsa a Manresa el 4 de maig· una trentena de documents per acreditar que tant l’església de Sant Pere de Vallhonestà com la casa són de la seva propietat i pertanyen a la seva família des de fa diverses generacions. Casajoana ja havia aportat els mateixos documents als representants del Bisbat de Vic en dues reunions mantingudes al setembre del 2017” ‘Web d’Unió de pagesos: <http://bit.ly/2QJ7bPm>

²⁷ Morán, Carmen· op· cit· 28Web d’Unió de pagesos: <http://bit.ly/2AoADB1>

²⁸ Web d’Unió de pagesos: <http://bit.ly/2AoADB1>

²⁹ Congostrina, A. L. (24/10/2018). El arzobispado de Barcelona defiende la legalidad de sus inmatriculaciones. 01/11/2018, d’El País. Lloc web: <http://bit.ly/2RfCSw1>

CONCLUSIONS

Una de les fonts de finançament de l'Església és “la irregular i injusta situació que es produeix per les immatriculacions d'un patrimoni que sovint és públic i pertany o ha pertanyut en el passat a la comunitat i que en virtut d'un més que discutible article de la Llei Hipotecària passa a mans privades –de l'Església Catòlica”. Aquesta era una de les conclusions de l'Informe Ferrer i Guàrdia 2012, que, al marge del fet que l'article en qüestió ha estat derogat, segueix sent plenament vigent. I és que són nombroses els casos en què la propietat implica un benefici econòmic directe, com el ja esmentat de la Mesquita-Catedral de Còrdova. A més, des de 2012 han anat apareixent investigacions periodístiques que han permès treure a la llum nous casos que constaten situacions d'abús i irregularitats en el procés d'immatriculacions de propietats eclesiàstiques, que en diversos casos van més enllà d'edificis destinats al culte i que se suma a la tasca de denúncia desenvolupada per entitats i plataformes com Recuperando, la Plataforma de Defensa del Patrimonio Navarro, Unió de Pagesos, Europa Lai-ca, Redes Cristinas, una plataforma de comunitats i moviments catòlics de base molt crítica amb l'Església en aquest assumpte o la mateixa Fundació Ferrer i Guàrdia.

L'assumpte de les immatriculacions no ha quedat resolt amb la derogació de la normativa que permetia que els representants eclesiàstics poguessin immatricular com si fossin funcionaris públics. Alguns municipis han encetat ja processos judicials per recuperar el patrimoni, un escenari que probablement s'incrementarà quan el govern espanyol publiqui el recompte oficial del patrimoni eclesiàstic. Fins ara, la tasca de catalogació d'aquest patrimoni l'havien

anat fent entitats com la Plataforma de Defensa del Patrimonio Navarro o, més recentment, Unió de Pagesos a Catalunya. També restaria pendent l'abast d'aquesta acció: no és el mateix plantejar la recuperació de les immatriculacions fetes des de 1946 que les que han tingut lloc des de 1998. I si això implicaria o no una revisió dels acords amb el Vaticà.

La situació actualment vigent, que deriva d'unes normatives aprovades durant l'època franquista, i que no només no van ser derogades amb l'aprovació de la Constitució sinó que va ser posteriorment ampliada, el 1998, per beneficiar encara més els interessos eclesiàstics, no és sinó la constatació que l'Estat no ha emprès la via de l'aconfessionalitat que proclama la Carta Magna. En aquest sentit, els dubtes sobre la constitucionalitat de la normativa expressat per diversos experts en dret estan plenament justificats. No només per l'aconfessionalitat ja esmentada, sinó pel principi d'igualtat: la Catòlica era l'única institució religiosa que gaudia d'aquest privilegi. De fet, aquesta hauria de ser una de les bases sobre les quals plantejar la situació a partir d'ara, basada en la recuperació del patrimoni per part dels municipis i les institucions estatals. Una tasca que cal iniciar aviat, no només per la gravetat de la situació, sinó també perquè els processos judicials tenen un termini que, un cop passats, dificulten l'itinerari judicial.

La qüestió de les immatriculacions no es pot analitzar aïlladament, sinó que cal analitzar-lo com un més dels nombrosos privilegis que encara avui dia té l'Església Catòlica: exempció de pagar alguns impostos, com l'IBI, l'en-

senyament de la religió a l'ensenyament públic, la selecció dels professors de religió pagats per l'Estat, el finançament a través de l'IRPF... A més d'una notable manca de transparència, que ha estat un punt decisiu també en l'assumpte analitzat en aquest informe. L'assumpte de les immatriculacions, per tant, hauria de ser un punt decisiu per qüestionar des de la societat i les institucions el paper que juga l'Església Catòlica, i per emprendre definitivament les reformes que calgui per fer que aquest paper sigui el de la societat laica a la qual hauríem d'aspirar. Les majories parlamentàries actuals haurien de prendre decisions definitives en aquest sentit. I, certament, haurien de començar a plantejar la reversió de qualsevol pacte o acord que hi hagi contribuït, particularment, i en termes generals, seria l'hora de l'inici d'un procés de denúncia d'un Concordat que, fent perviure anteriors tractats, és susceptible de ser considerat, també, com d'inconstitucionalitat sobrevinguda.

Les majories parlamentàries
actuals haurien de prendre de-
cisiones definitives en aquest
sentit. Haurien de començar a
plantejar la reversió de qual-
sevol pacte o acord que hi hagi
contribuït. Seria l'hora de l'ini-
ci d'un procés de denúncia del
Concordat

BIBLIOGRAFIA

Articles de revistes i llibres

Arrieta· L· J· (2010). La inmatriculación de fincas de la Iglesia católica por medio de certificación diocesana. *Ius Canonicum*, 50, 517-575.

Bastante· J· (2018). L'Església va utilitzar la llei d'Aznar per posar al seu nom almenys 30 catedrals que pertanyien a l'Estat des de 1931. En Informe Ferrer i Guàrdia 2017 (83-86). Barcelona: unoeditorial.

Plataforma de Defensa del Patrimoni Navarro· Sobre les immatriculacions efectuades a Navarra per l'arquebisbat des de 1998· En Informe Ferrer i Guàrdia 2012 (46-48). Barcelona: Fundació Ferrer i Guàrdia·

Rusiñol· P· (2013). Privilegis econòmics amb la mateixa data de caducitat que la transició· En Informe Ferrer i Guàrdia 2013 (33-37). Barcelona: Els Llums SL.

Articles de premsa en línia

Congostrina· A· L· (24/10/2018). El arzobispado de Barcelona defiende la legalidad de sus inmatriculaciones. 01/11/2018, d'El País· Lloc web: <http://bit.ly/2RfCSwl>

Daniele· L· (11/09/2018). El gobierno prepara una nueva desamortización de la Iglesia· 30/10/2018, d'ABC· Lloc web: <http://bit.ly/2RhCUZJ>

EFE (12/11/2018). El TEDH rechaza revisar la indemnización más alta impuesta contra España. 15/11/2018, d'El Periódico de Catalunya· Lloc web: <http://bit.ly/2z73Ujb>

Gomar· C· (18/05/2017). La justicia invalida el acuerdo de ZeC para recuperar las Iglesias. 15/11/2018, d'El Periódico de Aragón· Lloc web: <http://bit.ly/2Pkw9nz>

Gómez· L· (06/05/2018) La Iglesia inscribió 4.500 propiedades sin publicidad y sin pagar impuestos. 15/11/2018, d'El País· Lloc web: <http://bit.ly/2DhDq11>

Molina, M. (13/04/2014). El limbo de las inmatriculaciones. 30/10/2018, d'El País. Lloc web: <http://bit.ly/2DiS8EX>

Morán, C. (26/08/2018). Quién soluciona ahora los “errores” de la Iglesia. 29/10/2018, d'El País· Lloc web: <http://bit.ly/2z4OYlz>

Morán, C. (25/09/2018). Los payeses pelean por sus iglesias y sus casas de campo. 29/10/2018, d'El País. Lloc web: <http://bit.ly/2PWb9Aq>

Morán, C. (25/09/2018). Otros tres templos inscritos en Zaragoza antes de que la ley lo permitiera 29/10/2018, d'El País. Lloc web: <http://bit.ly/2DAbXc3>

Reina, C. (27/04/2014). Razones jurídicas para pedir la inconstitucionalidad de la inmatriculación de la Mezquita-Catedral. 14/11/2018, d'Eldiario.es. Lloc web: <http://bit.ly/2T9bUZI>

Reina, C. (07/02/2016). El dinero que la Iglesia recauda por la Mezquita de Córdoba que no declara ni tributa. 14/11/2018, d'El-diario.es. Lloc web: <http://bit.ly/2Dj7CZX>

Reina, C. (15/09/2018). El informe de expertos sobre la titularidad de la Mezquita de Córdoba concluye que nunca perteneció a la Iglesia. 16/11/2018, d'Eldiario.es. Lloc web: <http://bit.ly/2PRIP3B>

Rufo, R. (10/01/2017). Una organización lleva al Congreso la sentencia de Estrasburgo que anula una inmatriculación de la Iglesia. 17/11/2018, d'Infolibre. Lloc web: <http://bit.ly/2S750Df>

Valero, M. (19/05/2015). Las inmatriculaciones llegan a Bruselas y ponen a la Iglesia entre la espada y la pared. 17/11/2018, d'Elconfidencial. Lloc web: <http://bit.ly/2OHegzT>

Documents electrònics

Enciclopedia jurídica. Inmatriculación., d'Unión Postal Universal. Lloc web: <http://bit.ly/2BgK3zx>

La Sexta. (14/09/2018). Inmatriculaciones. 07/10/2018 de La Sexta. Lloc web: <http://bit.ly/2PGvH07>

Unió de pagesos. (21/09/2018). Porten al Parlament la denúncia contra les immatriculacions de l'Església a Catalunya. 07/10/2018 a Unió de Pagesos. Lloc web: <http://bit.ly/2OJ7bPm>

Unió de pagesos. (26/09/2018). Unió de Pagesos denuncia que el Bisbat de Vic i el de Solsona han immatriculat uns 430 patrimonis al Bages, l'Anoia i el Berguedà. 07/10/2018 a Unió de Pagesos. Lloc web: <http://bit.ly/2AoADBl>

Constitucions, normatives, sentències i tractats citats

En ordre cronològic segons la data:

- Llei Hipotecària de 1861
- Constitució Espanyola de 1931
- Llei de confessions i congregacions religioses de 1933
- Llei de reforma hipotecària de 1944
- Llei hipotecària de 1946
- Reglament Hipotecari de 1947
- Constitució Espanyola de 1978
- Concordat de 1979 signat per Espanya i el Vaticà
- Resolució Judicial 1996/8213 del Tribunal Suprem
- Reial Decret 1867/1998 de modificació de la Llei Hipotecària
- Resolució Judicial 2006/8055 del Tribunal Suprem
- Cas Societat anònima de l'Ucieza contra Espanya (demanda no 38963/08) al Tribunal Europeu de Drets Humans
- Reforma de la Llei Hipotecària 13/2015 de 24 de juny

